

VASVÁRI ZOLTÁN

középiskolai tanár

Bókay János Humán Kéttannyelvű Szakközépiskola, Szakiskola és Gimnázium
Budapest

Száz éve született Nemes György

Tanúvallomások regény formájában:
műveinek lehetséges felhasználása a középiskolában

Nemes György 1910. március 26-án született Debrecenben. 16 éves korában közölte első írásait a helyi napilap, 1935-től budapesti lapok is megjelentették cikkeit, novelláit. A Közgazdaságtudományi Egyetemen szerzett oklevelet 1937-ben. 1932–1942-ig közgazdasági hetilapok szerkesztőségi titkára volt. 1942-ben munkaszolgálatra hívták be. 1944-ig volt a keleti fronton, többek között Örkény Istvánnal. A Műegyetemen doktorált 1948-ban, majd 1954-ben szerzőtársával, Dezsényi Bélával közösen sajtótörténeti munkát adott közre. 1945 után több mint negyven éven át újságíróként és szerkesztőként dolgozott, volt riporter, publicista, külföldi tudósító, napilap- és folyóirat-szerkesztő. 1951–1955-ig a békemozgalom hazai tisztviselőjeként tevékenykedett. 1960-tól az Élet és Irodalom munkatársa, szerkesztője, majd 1963–1975-ig a hetilap főszerkesztője volt. Első regénye 51 éves korában, 1961-ben jelent meg (*Kilenc hónap*), ebben az évben novelláskötete is napvilágot látott (*Júliusi utazás*). Összesen huszonöt kötetet publikált. Tárcaikon, novellákon, regényeken kívül tudományos-fantasztikus regényt, karcolatokat, kritikákat is írt, több hangjátékát sugározta a rádió. Utolsó kötete nyolcvanéves korában jelent meg. 1966-ban József Attila-díjat, 1972-ben Rózsa Ferenc-díjat, 1978-ban MÚOSZ Aranytoll-díjat kapott.

I. (receptió)

A száz esztendeje született, tizenkét éve halott szerző életműve is – úgy tűnik föl – *ma halott*. Nemes György soha sem tartozott irodalmunk legelső vonalába, de művei mégis beható figyelmet érdemelnének.

Pomogáts Béla az 1945 utáni magyar irodalomról készített kézikönyvében *A valóság krónikásai* fejezetben tárgyalja Nemes munkásságát, Cseres Tibor, Mesterházi Lajos, Dobozy Imre és mások életműve mellett, után. Pomogáts szerint Nemet: „*Az emberi magatartások értéke foglalkoztatta, szívesen használta fel a modern próza vívmányait.*”¹

1990-ben megjelent, újabb irodalomtörténeti monográfiánk így jellemezte Nemes Györgyöt: „*Tudatos író. Ez a meghatározás nemcsak azt rejti magában, hogy érzékenyen figyel a modern prózai törekvéseket, s ha azokat mondanivalójával adekvátaknak érzi, szívesen él is velük, hanem azt is, hogy nem kételkedik az irodalom eszközeiben, soha, egyetlen pillanatra sem lett számára kétséges a kimondott vagy leírt szó hitele, feltéve, ha az a szó pontos, s mások számára is ad valamit.*”²

Mezei András 1975-ben készített interjút Nemes Györggyel. Beszélgetésükből az alábbi kép született a szerző írói, szerkesztői morális alapállásáról:

¹ Pomogáts 1982:470.

² *A magyar irodalom története* 1990:866.

„– Te tizenegy évig szerkesztője voltál annak a lapnak, melyben ez a sorozat elindult. Tizenegy évig egyszer sem nyilatkoztál az ÉS-ben. Hatvanadik születésed napján téged nem köszöntöttek. Ez alatt a tizenegy év alatt egyetlenegy könyvedről sem írtak, és elbeszélésed is egyetlenegy jelent meg az általad szerkesztett Élet és Irodalom tizenegy évében...

– Ez önkéntes dolog volt...

– Igen. De most utólag sem tartod sérelmesnek?

– Hogy haragszom-e magamra érte?!

– Nem sajnálod, hogy főszerkesztő voltál és nem használtad ki ezt a lehetőséget?...

– Ha sajnálnám is – jobban esik, hogy volt erőm önmagamnak nemet mondani.”³

Nemes György halála pillanatában már elfelejtett szerző, életműve kívül került a hivatalos kánonon.⁴ Életműkiadást a rendszerváltozás előtti szocialista korszakban nem kapott, csak kevés műve élt meg második kiadást, pl. a *Dávid és Klotild* (1971), a *Siessünk* c. kisregénnyel egy kötetben, majd 1986), a jó barát Szántó Tibor születésnapjára ajándékként, háromszáz példányban, az író barátai és tisztelői részére.

Halála után fél évtizeddel furcsa, ironikus, szatirikus portré idézi meg (méltó?!) feledésre ítélt emlékét: „Az *Élet és Irodalom* hajóját Nemes György kormányozta. Vidéki magyartanárnak látszó, alacsony emberke volt, egy kíváncsi óvodás tekintetével. Neves munkatársi gárdát gyűjtött maga köré. Ha hitt a hajbókoló kritikáknak, saját magát jelentős prózairónak tarthatta. Szerzőinek nem csak mondanóján, stílusán is rajta hagyta vasmarka nyomát. Purista nyelvi rögeszméihez a magyar irodalom nagyjai is alkalmazkodtak.”⁵

II. (módszertan)

Jelen írásomban arra szeretném föl hívni a magyartanárokat, és nemcsak őket, hanem a történelemtanárokat, osztályfőnököket figyelmét, miként lehet fölhasználni Nemes György életművének egyes darabjait irodalomelméleti, poétikai, irodalom- és művelődéstörténeti, történelmi kérdések bemutatására, továbbá hogyan segíthet néhány Nemes György-szöveg pedagógiai-didaktikai, módszertani feladatok megoldásában olyan témakörök esetében, mint a Rákosi- és Kádár-korszak mentalitás- és életmódtörténete, az ébredő kamaszkori szexualitás, az öregség és a halál, vagy a ma bizonyos körökben nem éppen népszerű nyelvművelés.

Ha valaki kedvet kapna jelen írás olvastán a Nemes-szövegekkel foglalkozni, azokat a tanterembe is bevenni, munkáját egy dolog fogja nehezíteni: a szövegekhez való hozzáférés, illetve azok kényeszerű sokszorosítása. Nemes könyvei könyvesboltban már nem kaphatók, a könyvtárak legtöbbjében is folyamatosan lekerülnek a polcokról, jó esetben a raktárak mélyére, de inkább selejtezésre. Viszont internetes antikváriumokban (*Antikvárium.hu*, *Bookline.hu*, *Hunbook.hu*) néhány száz forintos áron beszerezhetők!

Nemes életművéből az alábbi szövegeket fogom bemutatni a fent említett szempontokból: *Kánaán* (regény, 1963), *Tettenérés* (regény, 1968), *Siessünk* (regény, 1971), *Dávid és Klotild* (kisregény, 1971), *Danse macabre* (esszé-elbeszélés az 1985-ös *Kilincs nélkül* c. kötetben, Nemes összes írása közül ezt tartotta a legfontosabbnak) és *A morgás joga* (glosszák, publicisztika, 1987).

Az első három regényt kiválóan alkalmasnak találom arra, hogy példázza, miként tudja tükrözni az irodalom a magyar félmúlt (a II. világháború időszaka, a Rákosi- és Kádár-korszak) világát, mentalitás-, művelődés- és életmódtörténetét.

³ Mezei 1975.

⁴ L. E. Fehér 1998.

⁵ Vámos 2004.

A *Dávid és Klotild*, amely a Daphnisz és Kloé mitológiai történetét értelmezi újra, és részben a *Tettenérés* a '60-as évek, több nemzedékkel idősebb kamaszainak érzelmvilágáról, szexualitással kapcsolatos viszonyulásáról, életérzéséről adhat képet a ma középiskolásainak.

Különösen érzékeny, kényes téma középiskolai tárgyalására nyújthat segítséget a *Danse macabre* nem könnyű, ám szép, meggondolkodtató szövege: a középiskolás fiataloktól még oly távoli öregedés és elmúlás témájához.

Végül fel szeretném hívni a figyelmet Nemes György Kosztolányi szellemében született nyelvművelő, nyelvapoló publicisztikáira. Úgy gondolom, ennek a témakörnek mindig is ott a helye a magyarórakon, és jó, ha olyan lappangó, izgalmas szövegek állnak rendelkezésre, mint Nemes írásai.

Azért merek olyan kánonon kívüli szövegeket ajánlani a középiskolai oktató-nevelő munka számára, mert a 2000-es évekre alapvetően átalakult az irodalomoktatás. A még mindig jelen lévő és ható kronologikus és kánon-szemléletet egyre inkább szétfeszíti a kompetenciák fejlesztésére irányuló közelítésmód. Ez megnyilvánul a mindennapos órai munkában, a témakörök kezelésében, az érettségire való felkészítésben és magában az érettségiben is. Mindennek természetesen megvannak az irodalomelméleti előzményei.

Középiskolai irodalomtanításunkban a legutóbbi időkig éreztette erős hatását az életrajzi szemlélet, a szellemtudományi és a strukturalista iskolák befolyása. A nemzetközi irodalomtudományban viszont már az utolsó tizenöt-húsz esztendőben jól érzékelhető történeti fordulat állt be: a hetvenes-nyolcvanas években meghatározó strukturalizmust, posztstrukturalizmust, majd az oly' divatos dekonstrukciós iskolát erős inter- és transzdiszciplináris érdeklődés és tájékozódás váltotta föl. Ez a *cultural turn* jegyében történő elméleti és gyakorlati tájékozódás vezetett el az irodalomtudományok kultúratudományként való újraértelmezéséhez.

Takáts József tanulmányában így ír erről a folyamatról: „Nagy általánosságban úgy lehetne fogalmazni, hogy az irodalomtudományok kultúratudományokká (*cultural studies*, *Kulturwissenschaften*) tágulása a szakma belső és külső meghatározottságainak (válságának) egyik következménye. Új hang ez az irodalomtudományról szóló hazai beszédben.”⁶

A folyamatnak lassan el kell érnie a középiskolai irodalomoktatáshoz is. Ennek első jelei, mint említettem, már jelen is vannak. A Nemes György-szövegek iskolai használata ennek a folyamatnak lehet a része.

III. (pénz)

Nemes György számos írásának központi vagy fontos motívuma a pénz, az anyagi jólét és az erkölcs viszonya.

Az 1963-ban megjelent *Kánaán*⁷ korának néhány, nagyon is jellemző embertípusának sorsán keresztül alapvető élet- és erkölcsi kérdéseket boncol. A regénybeli magatartások egyik fontos mozgatója a pénz, a szerzés, az anyagi gyarapodás hajszolása. Másik fontos tanulság lehet napjaink kapitalista Magyarországa létező értékszempontjainak szembesítése a '60-as évekével.

A regény, témánk szempontjából talán legjellemzőbb párbeszéde az első fejezetben, a Kelei Párizsból hazafelé tartó vonatútját elbeszélő részben olvasható. Keleihez egy Bécsből hazautazó fiatal külkereskedő csatlakozik. Párbeszédükből kitűnik, hogy a Keleinél eggyel fiatalabb nemzedék számára már minden szorongástól és büntudattól mentesen, magától értetődő az anyagi javak elsődlegessége az életben.

⁶ Takáts 2007:337.

⁷ L. Hegedüs 1963., Timár 1963., Ungvári 1963.

- „– Ön mérnök, ugye?
 – Igen, de a külkereskedelemben dolgozom.
 – Ne haragudjék... ne vegye bizalmaskodásnak, de ha már így beszélgetünk, megkérdezném: autója van?
 – Még nincs.
 – De lesz?
 – Hogyhogy lesz? Már be van ütemezve másfél év múlva.
 – Természetesen Wartburg. Vagy Skoda?
 – Ne tréfáljon. Opel Rekordról vagy Fiat 1100-ról lehet csak szó elsőnek.
 – Hány éves ön?
 – Huszonhat leszek.
 – Nős?... már megbocsásson, hogy kérdezem.
 – Nem ettem meszet. – A fiatalember felnevetett. – A nő az csak a cikk, amit sehonnan nem érdemes hozni.

Az mindenütt kapható.

- Irigylem önt.
 – Miért? Nem értem.
 – A magabiztosságáért.
 – Ne azért irigyeljen, kedves elvtárs. Van egy stereo hanglemezzajtszóm meg egy Philips-magnóm, ez, jellem, egyedülálló, képzelje, mindössze három és fél kiló, négy és háromnegyed fordulattal működik, csuda guszta külsejű, ezekért irigyeljen.”⁸

Nemes 1971-ben megjelent, *Siessünk*⁹ című regényében folytatja a szocialista viszonyok között az előző korszak örökségeként továbbélő, illetve újjáéledő tudati viszonyok vizsgálatát.

A *Siessünk* maszek (ezt a fogalmat talán magyarázni kell napjaink középiskolásainak!) autószerelő-műhely tulajdonosa nem törődik egyébbel, már nem érdekli más, csak a pénz. Önmagát, családját, környezetét pusztítva és mérgezve rohan a nagyobb kereset, nagyobb autó és nagyobb villa után. Abban a mikrovilágban, amit maga körül kialakított, nincs más értékmérő, mint a pénz.

Főhőse a lelke mélyén tudja, hogy választott életmódja és értékrendje tulajdonképpen életkudarchoz vezet, de már nem képes rajtuk változtatni. Túlságosan elkényelmesedett már ehhez, ráadásul azzal csapja be magát, hogy a társadalom egy része elismerő csodálattal adózik „ügyességért”, anyagi gyarapodásáért.

IV. (hatalom)

Nemes György másik nagy témája a társadalomban élő emberek közötti alá-fölrendeltségi viszonyok vizsgálata. A szocializmusban is hatalmi hálók szövevénye determinálja az emberi kapcsolatokat és sorsokat. A meghatározó természetesen a hatalmi pozícióban lévő fél attitűdje, de az alárendelt fél magatartása is alakítja a kapcsolatot.

Nemes nagy sikert aratott, több kiadást megélt regénye, a *Tettenérés*¹⁰ ezt a kérdéskört járja körül. Szó szerint, hiszen a regény szerkezeti fölépítése ezt a *szereplőről szereplőre körbejár* – *visszatér* sémát követi, az egyes fejezetek utolsó néhány mondata megegyezik a következő fejezet nyitó mondataival, míg a regény utolsó mondata a kezdő mondatdal.

Nemes kiindulópontja: „...a közösségi élet alá-fölrendeltségi viszonyt feltételez, a fölttes hatalma – az élet legkülönbözőbb szintjén – emberek sorsát szabja meg. Ez a hatalom kísértésekkel, csábításokkal jár, a pozícióban levő ember főnökünk, apánk, urunk és parancsolónk, s a hatalom képviselője nem mindig tud ellenállni ennek a csábításnak. Ha nem tud, elsorvad körülötte a jókedv, eltűnik az életöröm; a hatalom minden rangú képviselője felelős azért, hogy elviselhetővé teszi-e másoknak az amúgy is rövidre szabott életet vagy elviselhetetlenné.”¹¹

⁸ Kánaán. Magvető, Budapest, 1963:159-160.

⁹ L. Borbély 1972., Pályi 1972.

¹⁰ L. Bor 1969., Farkas 1968., Szalai 1968.

¹¹ *Tettenérés*. Szépirodalmi, Budapest, 1971. 2. kiadás. A hátsó borító szövege.

Nemes György e regényében meggyőzően bizonyítja, hogy az élet zártsága, hamissága tragédiát okoz, olyanok sérülését eredményezi, akik tiszták voltak, s akik készségesen, hittel, várakozással fordulnak a „felnőttek” világa felé.

A regény kitűnő lehetőséget biztosít az irodalomórai feldolgozásán túl osztályfőnöki órák fontos témáinak felvezetéséhez, közös megtárgyalásához, akár a drámapedagógia eszközzel való, élményszerű megjelenítéséhez.

V. (szexualitás)

A tizenéves korosztály alapvető élménye, nagy misztériuma a szexualitás felfedezése, ízlelgetése, a vele kapcsolatos tapasztalatok megszerzése. Tudjuk, az utóbbi fél évszázadban nagyot változott a világ. A mai tizenévesek többsége bizonytalansággal megmosolyogja a '60-as évek szexuális forradalmának eredményeit. Mégis, a szerelem és a szexualitás, minden elszomorító profanizálása mellett, a mai napig megőrizte a fiatalság (és az idősebbek) számára felemelő, izgató, a személyiséget és az emberi létezést kiteljesítő titokzatos, alig megfeyjthetőnek tetsző magasztosságát.

Az irodalomtanítás, a szépirodalmi alkotások remek lehetőséget jelenthetnek a fogékony középiskolás korosztály szexualitással kapcsolatos érzelmi-erkölcsi nevelésében. Tapasztalatom szerint azonban csak ritkán és kevesen élnek ezzel a fantasztikus lehetőséggel.

Nemes György *Dávid és Klotild*¹² című kisregénye e lehetőségek tárházát bővítheti szokatlanul őszinte, szókimondó, a kamaszkori szexualitást kendőzetlenül bemutató történetével. Nemes Daphnisz és Chloé mitologikus történetét meséli újra az 1960-as évek végének Magyarországon egy tizenöt éves fiú és egy tizenhárom éves lány vakációs szerelmében.

Nemes a korszakban teljesen szokatlan, merész hangon ír a két kamaszgyerek szerelméről, egymás testének, saját testiségüknek, a szexualitásnak a felfedezéséről. Mai középiskolás tanítványaink egy része – a többsége? – nyilván ennél sokkal többet tud a szexről, és valószínűleg, sajnos, komolyabb és vadabb testi élményeken is túl van már. Mégis, érdemes lehet a kisregény szövegével foglalkoznunk, nemcsak nyelvi megfogalmazásának tisztasága, szépsége okán, de a benne rejlő nevelési lehetőségek miatt is.

Minden bizonnyal számos 9.-es középiskolás és sok felső tagozatos általános iskolás diák is túl van már a regényben leírthoz hasonló élményeken, mosolyogva hallgatná, olvasná szexuális „mindentudása” fensőbbiségével Klot és Dávid történetét. A szexuális és érzelmi nevelés tekintetében azonban a tizenéves diákjaival szót érteni képes pedagógus számára kiváló lehetőségeket rejt a kisregény.

Nemes György írói világának meghatározó jellemzője az a mód, ahogy a fiatalokat szemléli, s újra meg újra megkísérli megértő azonosulással átvilágítani őket.

VI. (halál)

A *Háló* c. regényről írottak pedig már átvezetnek a következő, nem könnyű és vidám, a tizenévesektől oly távoli témához: a öregedés, az elmúlás, a halál kérdésköréhez. Napjaink embere számára a halál az élet tragikus, ám természetes, szükségszerűen bekövetkező eseményből szégyellni, elrejtteni való orvosi-egészségügyi aktussá vált. Tizenéves gyerekek ritkán élhetik át szeretett hozzátartozóik elmúlását. A szülők meg akarják kímélni őket ettől az élménytől, de maguk is, amennyire lehet, általában menekülnek tőle.

Maga az öregedés is bosszantó, szégyenletes jelenséggé vált sokak szemében. Fiatalnak kell maradni, de legalábbis látszani mindenáron.

¹² L. Borbély 1972., Pályi 1972.

Mégis érdemes és fontos nevelői feladatnak gondolom, hogy tizenévesekkel is beszéljünk az öregedésről és a halálról. A fiatalság ugyanis csak múlt állapot. Ebben a nevelési munkában szintén kiváló segítségünk a világ- és magyar irodalomnak a témáról szóló alkotásai.

Ezek sorában kaphat helyet Nemes György *Danse macabre* című írása.

Nemesnek hosszú életében sokszor kellett szembenéznie a halállal. Öregedését, testi romlását napról napra megélve is ezért fogja el a halálfélelem. És ez felfoghatatlan, rettenetes és kikerülhetetlen.

A halállal minden odavesz, ami eddig volt, és többé semmi sem pótolható.

VII. (anyanyelv)

Végül Nemes György nyelv-művelő, anyanyelv-ápoló tevékenységére szeretném föl hívni a figyelmet. Nemes mint újságíró, publicista, szerkesztő és szépíró egyaránt szívén viseli a szép magyar beszéd és nyelv ügyét.

„*Ha valaki íróságra adja a fejét, tanuljon meg jól írni; tudja, hol a szavak helye a mondatban, milyen jelentésváltozást okoz a szórend föl-kavarása, s mi a szerepe a központosításnak abban, hogy megértsék leírt szövegünket. S főként, hogy csak egyféleképpen értsék. A pontosvesszőt jelképeknek érzem. A fegyelmezett írás jelképeknek. A gondos stílus jelképeknek. Egy magasabb rendű írói stílusigény jelképeknek. A stíluslélegzés csodálatossága jelképeknek. Évtizedek óta gyakorolom ezt a lélegzést. Sajnos, még mindig nem megy jól. És úgy látom, nem csak nekem.*”¹³ – fogalmazza meg írói ars poeticáját.

Egyesek szemében Nemes purista rögeszmékhez kényszeresen ragaszkodó, hatalommániás, „vidéki” magyartanárként bukkan föl a feledés jótékony homályából.¹⁴

Magam, a szerzőt életében nem ismerve, csak szövegeire és a róla írtakra hagyatkozhatom, amikor véleményt formálok róla.

Nyelv-művelő, az anyanyelv állapotával foglalkozó glosszái *A morgás joga* (1987) című kötetében olvashatók. *Üzletférfi* c. glosszájában így ír – ironikus, sőt, szarkasztikus szerénységgel – anyanyelvünk állapotához fűződő viszonyáról: „*Nálunk tudvalevően mindenki nyelvész; néhányan profik, a többség műkedvelő. Mint jómagam. Mi, utóbbiak mindenféle nyelvi csacsiságot védelmezzünk lovagi hévvel.*”¹⁵

A kötet számos rövid írása sajnos ma is aktuális nyelvi, nyelvhelyességi kérdésekre hívja fel a figyelmet, a szerző sajátos, szarkasztikus stílusában. Lásd: *Anyanyelv*, 23.; *Bo-dza*, 50.; *Borzalmasan jó*, 51.; *Kétezer szó*, 161.; *Mesterszó*, 180.; *Régi motorosok*, 240.; *Show-beszéd*, 246.; *Sanzon vagy sanszon?*, 248.; *Szerelmi szótár*, 251.; *Te*, 263.; *Tulajdonképpen*, 266.; *Üzletférfi*, 276.). Ezek a szövegek, véleményem szerint, kiválóan hasznosíthatók a magyarórakon, termékeny viták kiindulópontjai lehetnek a nyelv állapotáról szóló tanári-tanulói diskurzusokban. Különösen érdekes és megszívlelendő az a nyitott, megengedő és befogadó álláspont, amit a *lepurifikátorozott Nemes a Sanzon vagy sanszon?* c. glosszájában fejt ki a nyelv változását szemlélve: „*Hiába – a nyelvben több nemzedék kialakult véleményét nem lehet saját elhatározásunkból megváltoztatni. Ezért – Züzünek tett ígéretem ellenére – negyedszázad után én is a sanzon mellé állok.*”¹⁶

Természetesen lehet bírálni és megítélni Nemes György írói, szépírói munkásságát. De talán hihetünk egyik első, értő kritikusa, Hegedüs Géza véleményének, és nem kell annak őszinteségében sem kételkednünk, amikor így írt *Kánaán* című regénye nyelvi érdemeiről:

¹³ *Pontosvessző*. Szépirodalmi, Budapest, 1973:7.

¹⁴ L. Vámos 2004.

¹⁵ *A morgás joga*. Kozmosz Könyvek, Budapest, 1987:276.

¹⁶ *A morgás joga*. Kozmosz Könyvek, Budapest, 1987:249.

„Bravúros négy jellemrajz, mindegyik egy-egy kis meglevő szögletét mutatja a mi világunknak. Nem monológ enteriőr-ök ezek, a szerző harmadik személyben meséli el az élettörténeteket, de úgy, hogy valamennyi nőről a saját stílusukban beszél. [...] Formailag kitűnően megoldott a kompozíció, a motívumok úgy szövődnek össze, úgy bujkálnak át egymástól eltérő jellegű fejezetekbe, úgy készítik elő egymást, mint egy szimfonikus zenei építményben. A különböző fejezetek stílusváltásai Mimi muzikus-képzeteitől Juli vagány-idiómáján át Erzsi mozgalmi fogalomrendszeréig sajátos művészi izgalmat adó nyelvi és fogalmi gazdagsággal csillognak.”¹⁷

* * *

Nemes György száz esztendeje született és tizenkét éve halott. Életműve szintén – úgy tűnik föl – halott. De talán csak tetszhalál ez. Ez az írás azért született, hogy bizonyítsa, érdemes élesztgetni a tetszhalottat.

Nemes György művei

1. A sajtó műhelyitkai. 1948.	15. Pontosvessző. 1973.
2. Dezsényi Béla–Nemes György: A magyar sajtó 250 éve. 1954.	16. Behajtani tilos! 1974.
3. „Munkatársunk jelenti Genfből ...”. 1955.	17. Véleményem szerint. 1975.
4. Júliusi utazás. 1961.	18. Tiszteletlenül jelentem. 1978.
5. Kilenc hónap. 1961.	19. Utazás varázslattal. 1978.
6. Kánaán. 1963.	20. A fél múlt. 1979.
7. Egyetlen pillanat. 1965.	21. A királyság nyolcadik jele. 1980.
8. Háló. 1967.	22. Hogy is van ez? 1981.
9. Tettenérés. 1968.	23. Bal-jobb, bal-jobb. 1983.
10. Tizenkét elbeszélés. 1969.	24. Elefánt a könyvesboltban. 1984.
11. Életünk tükörben. 1970.	25. Kilincs nélkül. 1985.
12. Nincs titok. 1970.	26. Dávid és Klotild. 1986.
13. Rossz egyedül. 1970.	27. A morgás joga. 1987.
14. Siessünk. 1971. (Siessünk, Dávid és Klotild)	28. Ráadás. 1989.
	29. Támár. 1990.

IRODALOM

- Agárdi Péter (1971): Publicista a hatvanas években. *Népszabadság*, XXIX. évf. 1971. január 12.
- Bányai Gábor (1974): Műhelybeszélgetés Nemes Györggyel. *Népszabadság*, XXXII. évf. 1974. szeptember 29.
- Bor Ambrus (1969): Megaláztatások tükre. *Magyar Nemzet*, XXXII. évf. 1969. augusztus 24.
- (1970): Nemes György: Nincs titok. *Magyar Nemzet*, XXXIII. évf. 1970. június 21.
- Borbély Sándor (1972): Nemes György: Siessünk. *Kortárs*, XVI. évf. 1972. 4. sz. 657–658.
- E. Fehér Pál (1970): Földeríteni az igazságot. *Élet és Irodalom*, XIV. évf. 1970. 18. sz.
- (1998): Nemes György. *Népszabadság*, LVI. évf. 1998. október 2.
- Erki Edit (1990): Hogy is volt ez? *Élet és Irodalom*, XXXIV. évf. 1990. 12. sz.
- Farkas Miklós (1968): Nemes György: Tettenérés. *Napjaink*, VII. évf. 1968. 12. sz. 10.
- Hegedüs Géza (1963): Nemes György: Kánaán. *Kortárs*, VII. évf. 1963. 11. sz. 1746–1748.
- A magyar irodalom története* (1966): *A magyar irodalom története 1919-től napjainkig. A magyar irodalom története VI. kötet*. Szerk.: Szabolcsi Miklós. Akadémiai, Budapest
- (1990): Nemes György. In: *A magyar irodalom története. 1945-1975. III./1-2. A próza*. Szerk.: Béládi Miklós és Rónay László. Akadémiai, Budapest, 1990. 866-869.
- Mezei András (1975): Megkérdeztük Nemes Györgyöt: miért szarkasztikus? *Élet és Irodalom*, XIX. évf. 1975. 32. sz.
- (1976): *Megkérdeztük*. Gondolat, Budapest, 119–123.
- Pályi András (1972): Nemes György: Siessünk. *Magyar Hírlap*, V. évf. 1972. febr. 12.
- Pomogáts Béla (1982): *Az újabb magyar irodalom 1945-1981*. Gondolat, Budapest

¹⁷ Hegedüs 1963:1747-1748.

- Szabó Magda (1979): Magyar táj, csaták után. *Élet és Irodalom*, XXIII. évf. 1979. 38. sz.
- Szalai Anna (1968): Nemes György: Tettezés. *Társadalmi Szemle*, XXIV. évf. 1969. 2. sz. 97.
- Takáts József (2007): A Kulcsár Szabó-iskola és a „kulturális fordulat”. In: Takáts József: *Ismerős idegen terep*. Kijárat Kiadó, Budapest, 326-351.
- Tamás István (1976): Felelős gondolkodó. *Népszabadság*, XXXIV. évf. 1976. június 3.
- Tímár György (1963): Nemes György: Kánaán. *Új Írás*, III. évf. 1963. 11. sz. 1400–1402.
- Ungvári Tamás (1963): Nemes György: Kánaán. *Magyar Nemzet*, XXVI. évf. 1963. május 18.
- Vámos Miklós (2004): Lábát ne szagold. *Élet és Irodalom*, XLVIII. évf. 2004. 20. sz.
- (2005): Lábát ne szagold (Élet és Irodalom, Nemes György, Varjas Endre). In: Vámos Miklós: *Hogy volt. Ab Ovo*, Budapest, 47-51.

TISZTELETTELJES KÉRÉS ELŐFIZETŐINKHEZ!

Bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük minden kedves Előfizetőnket, régieket és újakat, hogy a 2010. évi előfizetési díjat, amely 2000 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjenek: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények, 11735005-20003933.

Köszönjük megértésüket és támogatásukat.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KIADÓHIVATALA